

สรุปรายงานการประชุมหาข้อเสนอแนะการดำเนินงานโครงการสนับสนุนและส่งเสริมการบริการครบวงจร
สำหรับผู้ป่วยจิตเวชในพื้นที่เป้าหมายเร่งรัดภายใต้ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า
วันที่ 22 ตุลาคม 2554 เวลา 09.30-12.30น.
ณ ห้องประชุม HITAP1

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นพ.บุญชัย นวมงคลวัฒนา	กรมสุขภาพจิต
2. พญ.พนธ์นภา กิตติรัตนไพบูลย์	กรมสุขภาพจิต
3. นพ.ธรณินทร์ กองสุข	โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์
4. คุณจินตนา ลีจิ่งเพิ่มพูน	โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์
5. ดร.นพ.ยศ ตีระวัฒนานนท์	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
6. พญ.เบญจมาศ พฤกษ์กานนท์	กรมสุขภาพจิต
7. คุณสกวรัตน์ พวงลัดดา	กรมสุขภาพจิต
8. คุณพรทิพย์ วชิรดิลก	กรมสุขภาพจิต
9. คุณกนกวรรณ สุทธศรีวิไล	กรมสุขภาพจิต
10. คุณตติยา ทุมเสนา	กรมสุขภาพจิต
11. นายธีระ ศิริสมุท	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
12. น.ส.รุ่งนภา คำผาง	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
13. นายสุรเดช ดวงทิพย์สิริกุล	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ
14. น.ส.เยาวรีย์ ดอเลาะ	โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ

เริ่มประชุมเวลา 09.30 น.

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานโครงการ ฯ

1. กรอบแนวคิดและวิธีการดำเนินงาน

ที่ประชุมได้มีการอภิปรายเกี่ยวกับตัวชี้วัดของโครงการ โดยในเรื่องของคำจำกัดความของคำว่า Accessibility หรือการเข้าถึงบริการ ดร.นพ.ยศ ตีระวัฒนานนท์ ได้ชี้แจงว่า ในโครงการนี้จะวัดเรื่องของ Accessibility จากการวินิจฉัยและการรักษาผู้ป่วยได้มากขึ้น ซึ่งตามข้อสัญญาที่ทำกับ สปสช. คือ จะมีผู้ป่วยรายใหม่ที่ได้รับการวินิจฉัยและการรักษาเพิ่มขึ้นประมาณ 27,000 คนภายใน 2 ปี ส่วนในเรื่องของระบบการติดตามผู้ป่วยหลังได้รับการรักษาจะเป็น secondary outcome

ในเรื่องของการสำรวจจะทำการสำรวจในชุมชนเพื่อทำการวินิจฉัยออกมาให้ได้ 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มคนที่ไม่มีคามผิดปกติ 2) เป็นคนไข้จิตเวชที่ไม่เคยมีการวินิจฉัยมาก่อน และ 3) เป็นคนไข้จิตเวชที่เคยได้รับการวินิจฉัยและการรักษามาก่อนแต่ได้รับการรักษาต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะมีการทำสำรวจทุกปีเพื่อดูสัดส่วน

ของคนที่มีปัญหาทางจิตเวชและไม่เคยได้รับการวินิจฉัยในชุมชน ผลลัพธ์จะต้องลดลงถ้าทำโปรแกรมได้ดี ดังนั้นสิ่งที่ต้องออกแบบก่อน คือ เครื่องมือในการวินิจฉัยโรค

สำหรับการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 3 เรื่องการพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงาน พญ. พันธุ์ภา กิตติรัตนไพบูลย์ ได้เสนอว่า เนื่องจากขั้นตอนนี้เป็นเรื่องของการพัฒนาภาคและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ เราจึงควรมีรูปแบบหรือเครื่องมือที่เป็นแพคเกจครบถ้วนทั้ง 8 โรคให้ชัดเจน ซึ่งตอนนี้ที่มีอยู่แล้ว คือ โรคจิต (Psychosis) โรคซึมเศร้า (Depression) และความผิดปกติทางจิตเวชจากแอลกอฮอล์ (Alcohol use disorder) ส่วนโรคอื่นๆที่เหลือยังไม่มีเครื่องมือที่เป็นรูปแบบที่ดีมากพอที่จะใช้เป็นกลไกสนับสนุนการดำเนินงานได้ ซึ่งด้าน นพ. ธรณินทร์ กองสุข ได้เสนอเพิ่มเติมว่า ถ้าจะมีการลงลึกในแต่ละโรคที่งานจะต้อง review ในแต่ละโรค และตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญหรือเชิญทีมผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ มากคุยกัน

เนื่องจากโครงการนี้เน้นการบริการหลักที่ Primary care ซึ่งการ define คำว่า Primary care ในที่นี้หมายถึง รพ.สต. และโรงพยาบาลชุมชนหรือ CUP ซึ่ง Primary care นี้จะมีแพทย์แต่อาจจะไม่มีจิตแพทย์ แต่จะให้โรงพยาบาลจิตเวชในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นที่เลี้ยงให้ ในเรื่องของการรักษาจะเน้นทางด้าน non-medical treatment เป็นหลัก เช่น การให้ Education, community support นพ. ธรณินทร์ กองสุข ได้เสนอว่าควรมีการกำหนดเรื่องการวินิจฉัยและการรักษาของโรคจิตเวชทั้ง 8 โรคนี้ให้ชัดเจนและมีการพัฒนาเครื่องมือในการวินิจฉัยโรค เนื่องจากบางโรคไม่สามารถที่จะวินิจฉัยหรือรักษาได้ที่ระดับ Primary care

โรคความผิดปกติทางพัฒนาการและพฤติกรรมในเด็ก (Behavioral and Developmental disorder) ใน รพ.ช. หรือโรงพยาบาลจิตเวชแทบจะไม่เจอโรคนี้เลย ดังนั้นในโครงการนี้จึงได้ตกลงว่าจะไม่ใช้ในโรงพยาบาลแต่จะใช้โรงเรียนหรือ Community approach เนื่องจากตอนนี้ทาง สพฐ. ได้ดำเนินการเรื่องนี้อยู่แต่อาจจะมีการพัฒนาในเรื่องของเครื่องมือที่ได้มาตรฐานกว่าในการเอามาใช้ในโครงการ

เนื่องจากเครื่องมือที่จะใช้ในโครงการนี้จะไม่มีการทำวิจัยใหม่แต่จะพยายามใช้เครื่องมือที่เป็นมาตรฐานเดิมที่มีอยู่แล้ว ซึ่งทาง พญ. พันธุ์ภา กิตติรัตนไพบูลย์ ได้เสนอว่าเนื่องจากในขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการยังขาดขั้นตอนระหว่าง 2 กับ 3 จึงควรมีการตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องให้มาทำ consensus เป็น guideline คร่าวๆว่าต้องทำอะไร อย่างไรบ้าง และควรมีการถามความเห็นทีมผู้ปฏิบัติในชุมชนด้วยว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยอย่างไร เพื่อเป็น Baseline เบื้องต้น ซึ่งด้าน นพ. ธรณินทร์ กองสุข เสนอเพิ่มเติมว่า ควรมีการทบทวนคุณภาพประสิทธิภาพของวิธีการเครื่องมือของแต่ละโรคและวิธีการเครื่องมือในการบำบัดรักษาของทั้ง 8 โรคในประเทศไทย และนำเครื่องมือดังกล่าวไปทดลองใช้กับพื้นที่ 6 จังหวัดที่จะลงไปเก็บข้อมูล แล้วทำการวัดผล นำไปปรับปรุงแล้วจึงค่อยนำไปขยายต่อไป และกล่าวว่าในการพัฒนาเครื่องมือ ควรมีบุคลากร เช่น แพทย์ พยาบาลในพื้นที่มาร่วมเป็นทีมพัฒนาเครื่องมือด้วย

ดร. นพ. ยศ ตีระวัฒนานนท์ ได้กล่าวว่า ในเรื่องของการพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในขั้นตอนที่ 3 ควรเริ่มทำตั้งแต่ตอนนี้เลยไม่ควรรอให้เสร็จสิ้นขั้นตอนที่ 1-2 ซึ่งควรจะเริ่มทำตั้งแต่เดือนธันวาคมนี้เป็นต้นไปและให้เสร็จสิ้นภายในเดือนมกราคม

2.การพัฒนาเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การคัดเลือกพื้นที่และการสุ่มตัวอย่าง

2.1 เครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอว่า

1. การทำ Focus group discussion ที่ประชุมเสนอว่าการแบ่งกลุ่มควรจะมีการแยก level ไม่ควรมาอยู่รวมกัน เช่น ระดับ รพ.สต. , ระดับ รพช. , ระดับชุมชน เป็นต้น
2. วัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพควรมีความชัดเจน เพื่อจะทำให้สามารถใช้เครื่องมือได้ถูกต้อง
3. ในการตั้งคำถามแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ควรใช้คำถามที่แตกต่างกัน
4. ลักษณะของคำถาม เช่น การถามเรื่องทัศนคติของบุคลากร ควรจะถามตรงๆ
5. ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ คุณสมบัติของผู้เก็บข้อมูลเป็นสิ่งที่สำคัญมากเนื่องจากหากผู้เก็บข้อมูลไม่ดี ข้อมูลก็อาจจะหลุดได้ ดังนั้นจึงควรมีประเด็นที่ชัดเจนเตรียมไว้ให้ผู้เก็บข้อมูล

2.2 เครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอว่า

Baseline assessment

1. ส่วนที่ 2 ข้อ 2.1 ในการบันทึกควรจะมีการแยกรายใหม่รายเก่า และควรเพิ่มโรค Alcohol dependence เข้าไปด้วย
2. ในแบบสอบถามสำหรับสถานบริการระดับทุติยภูมิและตติยภูมิ ในส่วนของระดับสถานบริการให้ตัด โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยออก เนื่องจากไม่มีในพื้นที่ที่เราจะเก็บข้อมูล และในส่วนที่ 1 ข้อ 1.1 ควรตัดจำนวนครัวเรือนออก และให้แก้ไขหัวของแบบสอบถามเปลี่ยนจากระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิและตติยภูมิ ให้เป็นระดับ รพ.สต. ระดับรพช. ระดับรพท./รพศ. แทนเพื่อให้ชัดเจนมากขึ้น และในส่วนที่ 3 ข้อ 3.5 ควรจะมีการถามแพทย์เพิ่มเติมด้วย

เครื่องมือสำรวจระดับวิทยา M.I.N.I.

- ส่วนที่ 1 เรื่องวัน เดือน ปีเกิด ให้ใช้คำถามเหมือนเดิม ถ้าผู้ให้ข้อมูลตอบไม่ได้ให้หาจากฐานข้อมูลของ สอ.
  - ส่วนที่ 2 ตัดออก
  - ส่วนที่ 3 ในข้อ 4 สามารถตัดได้โดยเอา Substance use disorder มาแทน
  - ส่วนที่ 4 ตัดออก
  - ส่วนที่ 5 เพิ่มคำถามในคนที่ไม่ป่วยด้วย และจัดเรียง Sequence ใหม่ ซึ่งคำถามส่วนนี้ทางทีมผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่าควรจะถามหลังจากที่ถามส่วนที่ 6 แล้ว
  - ส่วนที่ 6 ให้ตัดคำถามโรคที่ไม่เกี่ยวข้องออก ได้แก่ ข้อ D, E, F, I, Dementia ส่วนที่ยังคงไว้อยู่เหมือนเดิม คือ ข้อ A, B, C, J, K, L และเรื่อง Mania
- ส่วนที่เพิ่มเติม คือ แบบสอบถามความรู้และทัศนคติของประชาชนโดยจะใช้ของกรมสุขภาพจิต แบบสอบถาม EQ-5D และ VAS

ในการเก็บข้อมูล M.I.N.I. จะมีการ confirm โรคด้วยซึ่งจำเป็นจะต้องมีจิตแพทย์ลงไปด้วย

2.3 การคัดเลือกพื้นที่และการสุ่มตัวอย่าง

นพ.ธรณินทร์ กองสุข ได้ให้ข้อเสนอว่า

1. Sample size ตามที่เขียนไว้ในโครงการจะอ้างอิงเฉพาะ 6 อำเภอที่เราเลือกเท่านั้น ไม่ได้อ้างอิงทั้งหมด ซึ่งจะสามารถอ้างอิงทั้งหมดได้ก็ต่อเมื่อบริบทของพื้นที่ทั้งหมดเหมือนกัน
2. ในการ Survey ทั้ง 7 โรค (ตัดโรคความผิดปกติทางพัฒนาการและพฤติกรรมในเด็กออก) ควรเอา Prevalence ที่น้อยที่สุดใน 7 โรคนั้นมาเป็นตัวกำหนดในสูตรคำนวณ
3. ในการกำหนด Sampling unit ตามโครงการนี้จะใช้เพศและอายุเป็นตัวกำหนด ดังนั้นควรมีชื่ออายุของคนในหมู่บ้านที่เราจะเก็บ โดยใช้ข้อมูลรายชื่อตามที่เจ้าหน้าที่ สสจ. สสอ. เป็นคน List ตามรายชื่อของประชาชนในหมู่บ้านที่มีอยู่จริงมาให้เรา แล้วเราก็มารวบรวมเป็นบัญชี 3 บัญชีแล้วก็สุ่มตามจำนวนที่เราต้องการ แล้วส่งรายชื่อนั้นให้แก่เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ช่วยประสานงานและเตรียมคนให้เวลาที่เราจะลงไปเก็บข้อมูลซึ่งจะได้รับความร่วมมือมากกว่า ถ้าพบว่ารายชื่อตามที่เราระบุไว้ไม่สามารถเจอตัวได้ ก็ให้ทำการสุ่มโดยใช้ดินสอ 5 แห่งตามกลุ่มอายุเพื่อให้ได้ตามจำนวนที่เรากำหนดไว้

3.แนวทางการบริหารจัดการ

ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอว่า

1. คนที่จะเก็บข้อมูล Survey M.I.N.I ควรเป็นคนที่มีประสบการณ์เรื่องผู้ป่วยจิตเวชมาก่อน เช่น พยาบาล นักจิตเวช แพทย์หรือจิตแพทย์ เป็นต้น และควรจะต้องผ่านการอบรมซึ่งหากใครที่เคยอบรมมาก่อนก็ควรจะต้องอบรมเพิ่ม เพื่อเป็นการทบทวนความรู้
2. ข้อมูลที่เก็บได้หลังจากการสัมภาษณ์ควรมีการตรวจสอบอย่างน้อย 3 ครั้ง คือ คนที่เก็บข้อมูลในพื้นที่ หัวหน้าทีม และหน่วยกลาง และในการคีย์ข้อมูลควรเผื่อระวังมากเนื่องจากความผิดพลาดที่เกิดจากการคีย์ข้อมูลเป็นไปได้สูงมาก
3. ในการบริหารจัดการถ้าใช้การบริหารจัดการของกรมฯจะมีคณะทำงานกลางซึ่งจะต้องนำเรื่องเข้าที่ประชุมกรมฯก่อนซึ่งต้องไปคุยกับอธิบดีกรมฯ แต่ถ้าจะไม่ใช้ของกรมฯจะต้องหาอาสาสมัครในพื้นที่ และมีคนที่มี Power ในแต่ละหน่วยเพื่อสามารถไปดึงคนอื่น ๆ ในพื้นที่เข้ามาช่วย โดยในพื้นที่ภาคเหนือจะเป็นรพ.สวนปรุง พื้นที่นครสวรรค์เป็นรพ.นครสวรรค์ฯ พื้นที่นครราชสีมาเป็นรพ.นครราชสีมาฯ พื้นที่สุราษฎร์เป็นรพ.สวนสราญรมย์ และพื้นที่ยะลาเป็นรพ.สงขลา ซึ่งทีมเดิมที่เคยเก็บข้อมูลจะมีแค่ 2 ทีม คือ ทีมรพ.สวนปรุงและทีมรพ.นครสวรรค์ฯ จึงควรมีการจัดตั้งทีมใหม่ขึ้น

ข้อตกลง

ที่ประชุมมีมติให้มีการจัดประชุมขึ้นอีกครั้ง ประมาณสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนธันวาคม โดยแนะนำให้เชิญ นพ.ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ และ รศ.พญ.สาวิตรี อัจฉนวงศ์กรชัย เข้าร่วมในการประชุมด้วยเพื่อช่วยเสนอความคิดเห็นในแบบสอบถาม M.I.N.I ที่ปรับปรุงรวมถึงแผนในการเก็บข้อมูล และควรเชิญคนที่เป็นแกนหลักในพื้นที่เข้าร่วมด้วย

ปิดการประชุมเวลา 12.30 น.

เยาวรีย์ ดอเลาะ
บันทึกการประชุม